

VOORJAAR 2025
Drs. E. Mattijssen

OPINIESTUK NMV BESTUUR TAV DE NORMGERELATEERDE SELECTIE VOOR VERWIJZING VAN HET
PRIMAIR- NAAR HET VOORTGEZET ONDERWIJS:

‘De steen des aanstoots: de doorstroomtoets PO leidt tot afstroom in het VO’

OVERZICHT:

DEEL 1:
TOETSING IN HET ALGEMEEN EN IN HET BIJZONDER IN HET MONTESSORIONDERWIJS 0-18 EN
KNELPUNTEN

DEEL 2:
DE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOLGENS DE NEDERLANDSE WET

DEEL 3:
DOORSTROOM ALS ‘HET ONONDERBROKEN ONTWIKKELINGSPROCES’ IN NMV DOCUMENTEN

DEEL 4:
SAMENVATTING VAN VISIE EN BELEID OP TOETSING HET MOMENTUM VOORJAAR 2025

DEEL 5:
AANDACHTSPUNTEN VOOR HET NMV BESTUUR

DEEL 6:
AANBEVOLEN BIJLAGE VAN HET MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP:
DE OVERSTAP VAN PO NAAR VO: HANDREIKING SCHOOLADVISING FEBRUARI 2025

DOEL EN OPZET:

De steen des aanstoots: 'de doorstroomtoets PO die leidt tot afstroom in het VO'

Deze paper brengt een verzameling van achtergronden, meningen, ideeën en knelpunten in kaart rondom het fenomeen: vroegtijdige selectie en de verplichte afname van de doorstroom toets anno 2025.

"The authenticity of Montessori comes from the core value of following the child, a process that begins with a positive connection between the teacher and each child. A Montessori education thrives in a classroom where the teacher forms connections with the children and treats them all as individuals. Through this relationship an innate sense of motivation, self-confidence and love for learning develops that stays with a child into adulthood. Children cannot be forced to learn; they should be encouraged to be self-learners. Authentic Montessori is guiding a child through his or her own personal learning experience. The main goal of this experience is to help the child become intrinsically motivated to explore, research, problem solve, think critically and continue to love learning."

*"De authenticiteit van Montessori komt voort uit de kernwaarde van het volgen van het kind, een proces dat begint met een positieve verbinding tussen de leraar en elk kind. Een Montessori-opleiding floreert in een klaslokaal waar de leraar verbindingen vormt met de kinderen en hen allemaal als individuen behandelt. Door deze relatie ontwikkelt zich een aangeboren gevoel van motivatie, zelfvertrouwen en liefde voor leren dat bij een kind blijft tot in de volwassenheid. Kinderen kunnen niet gedwongen worden om te leren; ze moeten worden aangemoedigd om zelflerend te zijn. Authentieke Montessori begeleidt een kind door zijn of haar eigen persoonlijke leerervaring. Het hoofddoel van deze ervaring is om het kind intrinsiek gemotiveerd te maken om te verkennen, te onderzoeken, problemen op te lossen, kritisch te denken en te blijven houden van leren."*¹

DEEL 1:

TOETSING IN HET ALGEMEEN EN IN HET BIJZONDER IN HET MONTESSORIONDERWIJS 0-18

Kaders:

Naar aanleiding van de verplichting in de Onderwijswet anno 2025 die de Doorstroomtoets voor alle basisschoolleerlingen verplicht stelt, zijn er discussies in het onderwijsveld ontstaan die laten zien hoe er enerzijds een 'onpersoonlijke' maatstaf een verplichting stelt, op grond waarvan slechts één partij, (de Onderwijsinspectie i.c. de Overheid) zijn gelijk kan hebben, terwijl de tegenstijdige partij (de PO besturen en scholen Funderend Onderwijs) meent dat zo'n maatstaf niet bestaat of minstens onvolledig is.

De discussie over de Doorstroomtoets als maatstaf werd en wordt allengs de tijd voortschrijdt verbreed naar discussie over de verschillende aanbieders van de toets, de vroegtijdige selectie richting voortgezet onderwijs, de inhoud en beperkingen van de toets en de nadelen en stress die dit alles oplevert voor de kinderen en het risico van de afstroom in het VO. Opvallend is dat de nadelen breed worden besproken in de social media en in kranten. Er zijn minimale reacties te vinden die positief van aard zijn over toetsing in het algemeen en die vandaaruit voorstellen aandragen tot verandering.

In de geschiedenis van onderwijsvernieuwingen zien we eerdere pogingen om vroegtijdige selectie te voorkomen, onder andere met het Middenschool model en de Basisvorming. Dezen zouden kansen bieden om kinderen op het einde van de basisschool een langere periode te geven door te groeien, voordat er een keuze gemaakt moest worden voor een nieuwe schoolkeuze. Het feit dat herhaalde en heldere adviezen van de onderwijsraad toen niet tot handelen leidden was, en is, een veeg teken.

¹ To Follow The Child; Mary H. Yengle EDUC6210: Analysis Of Contemporary Issues. Dr. Sandra Wyner Andrew. September 14, 2014

Het gevaar bestaat nu dat door weerbarstigheid en politieke onmacht het acute probleem van de doorstroomtoets blijft bestaan. Dat is voor velen onaanvaardbaar gebleken. Voor scholen, ouders en schoolbesturen is de Doorstroomtoets 'De steen des aanstoots' geworden.

Een fundamenteel andere benadering van het beoordelen van leeropbrengsten, zoals de scholen van [Leve het onderwijs](#) die aan het ontwikkelen zijn, doet veel met de kwaliteit van het onderwijs en is belangrijk voor kansen van alle kinderen.²

Vrijheid van onderwijs

De **vrijheid van onderwijs** is een grondwettelijk recht in Nederland (artikel 23 van de Grondwet) dat betekent dat iedereen het recht heeft om scholen op te richten en onderwijs te geven op basis van eigen overtuigingen of religies. Dit houdt in:

1. **Vrijheid van oprichting** – Iedereen mag een school starten, mits deze voldoet aan wettelijke kwaliteitseisen.
2. **Vrijheid van richting** – Scholen mogen onderwijs geven vanuit een bepaalde levensbeschouwelijke of religieuze overtuiging (bijvoorbeeld katholiek, islamitisch, protestants of algemeen bijzonder onderwijs).
3. **Vrijheid van inrichting** – Scholen mogen zelf hun onderwijsprogramma en pedagogische aanpak bepalen, binnen de grenzen van de wet.
4. **Gelijke bekostiging** – De overheid financiert zowel openbare als bijzondere scholen (zoals religieuze of levensbeschouwelijke scholen) onder gelijke voorwaarden. Dit principe zorgt ervoor dat ouders kunnen kiezen voor onderwijs dat aansluit bij hun eigen waarden en overtuigingen.

Kwaliteit van onderwijs

Elke instelling – dus ook montessori-instellingen – in Nederland staat onder toezicht van de Onderwijsinspectie. Zij controleert naast de kwaliteit van het onderwijs ook op de leerplicht en de financiële gezondheid van scholen en schoolbesturen. De uitkomsten van de beoordelingsrapporten zijn openbaar en te lezen op de site van de Onderwijsinspectie.

De Onderwijsinspectie kijkt aldus nadrukkelijk naar de onderwijsopbrengsten en de -kwaliteit van het onderwijs.

De NMV commissies kijken nadrukkelijk naar de manier waarop een instelling haar montessorionderwijs vormgeeft.

Om de kwaliteit hoog te houden en te bevorderen, ziet de NMV toe dat instellingen werken volgens gestelde NMV-criteria. Een auditcommissie beoordeelt iedere instelling hierop. Krijgt de instelling een positieve waardering van de auditcommissie? De NMV verstrekt dan het NMV-erkenningslogo.

- De auditcommissie BAO stelt de kwaliteit en ontwikkelpunten vast, en 'luistert' hoe de instelling het doet in de praktijk. Auditors van de NMV spiegelen de organisatie. Hun eindverslag is een beschrijvend en constaterend document, met daarin advies over ontwikkelpunten van de instelling. De NM-Vereniging wil graag dat de basiskwaliteit bij de montessori-instellingen hoog is en dat er recht wordt gedaan aan de uitgangspunten van Maria Montessori. De erkenning Montessori Basisonderwijs vindt daarom plaats op basis van herkenning.
- De auditcommissie voor het VMO: "We willen graag dat de basiskwaliteit op scholen voor voortgezet onderwijs zo hoog is dat er recht wordt gedaan aan de ideeën van Maria Montessori en vinden het belangrijk dat er veel montessori-instellingen voor het voortgezet onderwijs zijn. Daarnaast willen we dat elke school zich blijft verbeteren. Een school maakt

² Marten Elkerbout; Stichting Spaarnesant

daarom een Erkenningsdocument, wat de basis vormt voor het Erkenningstraject. Hierin staat op welke wijze de school vormgeeft aan het montessorionderwijs en op welke manier dit herkenbaar is in de school. Ook zijn er Ontwikkeltrajecten, gericht op de ontwikkeling van de scholen.”³ Het Montessori Studiecentrum is een platform voor onderwijsvraagstukken van het Montessori Voortgezet onderwijs waar docenten, vaksecties en scholen terecht kunnen voor consultatie, coaching, training en montessorionderwijsontwikkeling en onderwijsontwerp.

- De erkenningsprocedure “Opleidingsinstituten” regelt de procedure voor de erkenning van het Montessori-instituut, de certificering van de opleiders en de kwaliteit van de opleidingen en de diplomering van de montessori leraren 0-12.⁴

“De NMV maakt zich sterk voor montessorionderwijs als volwaardige onderwijsvorm in Nederland. We werken aan kwalitatief goed montessorionderwijs en opvoeding voor kinderen, ouders en opvoeders, leraren en begeleiders.”⁵

GESIGNALEERDE KNELPUNTEN A t/m P

➡ De NMV gaat ervan uit dat een instelling die volgens de inspectie haar zaken op orde heeft, ook voldoet aan het kwaliteitskader van de NMV en omgekeerd.⁶

Knelpunt A: Zo gesteld betekent dit dat de besturen en de schoolteams in en rond het Montessori basis- en voortgezet onderwijs, in staat worden gesteld hun handelen en de eigen drijfveren vanuit de visie op het montessori ‘systeem’ in lijn te brengen met de bedoelingen vanuit de wet. Indien er een controverse is die aangeeft dat de school voldoet aan de NMV-kwaliteit maar de onderwijskwaliteit door de inspectie als onvoldoende wordt beoordeeld, zal het bovenstaand uitgangspunt van de NMV beter worden bijgesteld/geherformuleerd.

➡ “We gunnen ieder kind montessorionderwijs en opvoeding om zo te kunnen groeien naar zelfstandige, bewuste, leergierige en samenwerkende burgers.”⁷

Op de NMV-site staat: De NVM heeft verschillende netwerken. De leden van een netwerk werken samen aan de kwaliteit en inrichting van montessorionderwijs en -opvang:

Netwerk 0 – 12 jaar: Dit netwerk behartigt de belangen van onderwijsinhoudelijke zaken voor montessorionderwijs en -opvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar. Onder dit netwerk vallen kinderopvang, basisonderwijs en integrale kind centra.

Netwerk 12 – 18 jaar: Dit netwerk behartigt de belangen van onderwijsinhoudelijke zaken voor montessorionderwijs voor kinderen van 12 tot 18 jaar; het voortgezet montessorionderwijs.

Knelpunt B: In het inspectietoezicht treffen we aan dat het belang van onderwijs door de overheid wordt gezien als: het basisonderwijs bereidt voor op het vervolgonderwijs het bereidt voor op de samenleving. Als NMV kunnen we ons hierbij de vraag stellen of de basisschool die een inspectiebezoek krijgt zich voldoende heeft kunnen expliciteren op beide wettelijke onderwerpen, dat wil zeggen: hoe is zichtbaar zijn de verschillen geweest/gemaakt tussen de inhouden van het regulier en het montessorionderwijs? Alleen al het feit dat kinderen in een heterogene leeftijdsgroep gemiddeld genomen 3 jaar verblijven én, hier met betrekking op reken- en taalvaardigheden, op basis van vrijheid van werkkeuze, werktempo, werkduur en werkcyclus een individuele leerlijn volgen, heeft als gevolg dat deze werkwijze niet als een methodische tijdlijn per jaargroep beoordeeld kan worden.

³ NMV-website

⁴ Erkenningsprocedure Opleidingsinstituten voor een licentie voor het afgeven van diploma’s voor montessorioopleidingen voor 0-12 jaar; 2025

⁵ NMV Strategische Koers; 2025

⁶ NMV-website Netwerk 0-12

⁷ MNV Strategische koers ⁷

⁸ Symen van der Zee (Saxion Hogeschool): Samenvatting

Opiniestuk NMV t.a.v. toetsing in het algemeen en de Doorstroomtoets in het bijzonder.

Voorjaar 2025

Els Mattijssen

Vanuit NMV als vereniging zal duidelijker geëxpliciteerd moeten worden wat de kwaliteit in relatie tot de belangen precies zijn.

➡ **Onderwijzen is in het montessorionderwijs van 0-15 jaar is een individueel doelgerichte activiteit. Echter ook in de montessorischolen zijn er nog steeds verschillen op het punt van de doorgaande lijn. Onderwijskwaliteit moet uiteindelijk blijken uit de 'opbrengsten' van de academische vaardigheden en de niet-academische vaardigheden i.c. de persoonlijke ontwikkelingsgroei.**

Alle onderwijs- of leeropbrengsten zijn in principe te beoordelen en meetbaar te maken. Niet per se altijd met een cijfer, maar ook door normen af te spreken over de opbrengsten.

Hierdoor kunnen we ook iets zeggen over de middelen en methoden die worden ingezet om de doelstellingen zo goed mogelijk te bereiken. Met empirisch onderzoek naar instructie- en docenteffectiviteit kunnen we achterhalen welke strategieën, werkwijzen, of middelen meer of minder goed, dan wel niet werken in het algemeen en in het bijzonder in het montessorionderwijs. Concreet onder andere: het belang van het observeren als start punt van de begeleiding, de didactiek bij de individuele aanbiedingen en het formatief evalueren i.p.v. summatief; de functies en rollen van de omgeving en de leraar in relatie tot de vrijheid van werkkeuze voor het kind.

Dit leidt uiteindelijk tot een kennisbasis van effectieve leer- en doceerpraktijken. En als we het materiaal weten wat effectief is kunnen we dat ook gebruiken bij het bestrijden van onderwijsachterstanden en verspilling van tijd, geld en energie van de docent.

Knelpunt C:

“Er is niks mis met Evidence Informed onderwijs, maar wel met de wijze waarop dit momenteel wordt gepropageerd. Er wordt gedaan of wetenschap een neutrale arbiter kan zijn in de strijd om goed onderwijs. Dat kan het niet zijn. Ook wordt gedaan alsof visie er niet toe doet. Goed lesgeven, zo suggereert de Evidence Informed beweging, is overal hetzelfde, of je nu op een montessorischool of een Agora school lesgeeft. En ook of je nu op een reformatorisches of openbare school lesgeeft. Zo simpel is het niet. Het zou goed zijn als we vanuit montessorihoeke tegenwicht bieden aan het streven van pressiegroepen om evidence informed werken te verheffen tot de enige mogelijke onderwijsvisie.”⁸ Met andere woorden: een montessori leraar heeft veel kennis nodig op velerlei gebieden en om die kennis te verzamelen is een wetenschappelijke interesse een voorwaarde. Ook Montessori gaf dit al aan in haar geschriften. Haar aandacht voor de vaardigheid OBSERVEREN combineerde ze met wetenschappelijke kennis over vooral de Wiskunde als achtergrond van de materialen passend bij haar Antropologie. Heden ten dage wordt er van de leraar gevraagd de door de overheid gestelde referentieniveaus te behalen en te beoordelen en de samenhang met de Montessori referenties ervan te doorzien. Opvallend is dat in de Audits voor PO en de Gulden 10 nergens het observeren als basis voor de keuzes van de leraar-activiteiten en het groepsmanagement wordt genoemd, hetgeen hier als een omissie gezien moet worden. Hoe kan dit uitgangspunt in de beoordeling die de inspectie geeft over de kwaliteit meegenomen worden als we het niet terugvinden in de NMV- documenten?

➡ **“Het is nodig het Inspectie beoordelingssysteem te veranderen op plaatsen waar dit strijdig is met de bedoeling van een onderwijsconcept”⁹.**

Tot nu toe, anno voorjaar 2025, zijn nog niet alle montessoribasisscholen door de inspectie beoordeeld. We zien dat er met name inspectiebeoordelingen zijn, als er sprake is op 'risico's in de schoolresultaten' en 'eerder al eens als onvoldoende' beoordeeld. De gegevens van 2025 hierover zijn nog niet volledig.

MM; Magazine NMV 2025

⁹ C. Boonstra 2025

Het is daardoor niet mogelijk om een betrouwbaar beeld te schetsen van een algemene onderwijskwaliteit. De resultaten in het onderstaand schema van 2024 laten wel een zorgelijk beeld zien.

Knelpunt D: De bovenstaande stelling is van toepassing op het gegeven dat de toetsing in het algemeen en in het bijzonder is ingesteld op het regulier basisonderwijs en daarmee andere onderwijsvormen niet of onvoldoende kan beoordelen. Zie ook bovenstaand Knelpunt C.

Enkele cijfers:

Van de 160 montessori basisscholen waren er in 2024 127 scholen als volgt beoordeeld.

Welke beoordeling hebben de scholen gehad:					
beoordeling	aantal	%		aantal	%
ZZ	3	2,36			
O	13	10,24	onvoldoende	16	12,6
V	17	13,39	Voldoende	20	15,75
G	3	2,36	geen	91	71,65
Geen	91	71,65			
Totaal	127				
algeheel basisonderwijs meest recent					
aantal scholen met rapport	6913				
aantal scholen met onvoldoende	217	0,0314			
aantal scholen geen oordeel	5794				
aantal scholen voldoende	869	0,1257			
Redenen onderzoek:					
VB	3				
EZZ	4				
EO	13				
RS	13				
SPK	1				
SVB	1				
SOK	1				
Meeste dus door risico's in de schoolresultaten of dat ze eerder al als onvoldoende waren bestempeld.					

In maart 2025 zijn nu **in totaal 139 scholen van de 160 basisscholen beoordeeld: 86,8%**

Goed	1	1,39%
Voldoende	13	9,35%
Onvoldoende	13	9,35 %
Zeer zwak	2	1,47%
Geen eindoordeel	110	79,13%

De Doorstroomtoets

De visie op onderwijs heeft een bredere blik op de eindfase van de basisschool nodig.

Leraren /scholen, het schoolbestuur en de ouders zullen in staat gesteld moeten worden hun handelen in lijn te brengen met de bedoeling en de drijfveren binnen het montessorionderwijs. Dit betekent: de academische vaardigheden zichtbaar maken én ook de niet-academische ontwikkeling en vaardigheden aantonen van minimaal begin tot eind basisschool t/m de eerste jaren van het VO.

Knelpunt E: In verband met het toetsingsmoment in groep 8 (dus eind bovenbouw) is de brede blik (alleen) mogelijk als de school/het team/ de leraar beschikt over een observatie en registratiesysteem dat de ontwikkeling vanuit alle ontwikkelingsaspecten, vanaf de Kinderopvang en minimaal 8 jaar Basisonderwijs, in beeld brengt. Met brede ontwikkelingsaspecten in het montessorionderwijs wordt bedoeld: cognitieve-, affectieve- en psychomotorische ontwikkeling.

In de vernieuwde Gulden 10 (2025) staat: "Het Kindvolgsysteem bevat in elk geval pedagogische en sociale gegevens. De instelling gebruikt een adequaat Kindvolgsysteem en een adequate

groepsadministratie waarin de observatiegegevens van de individuele ontwikkeling en de groepsactiviteiten geregistreerd staan. Tussen de bouwen is aansluiting zichtbaar.”

O.I echter zijn daarbij betrouwbaarheid en validiteit van het instrument een vereiste. Het aan de NMV gerelateerd montessorionderwijs maakt geen gebruik van een eenduidig, specifiek raamwerk van waaruit breed conclusies getrokken kunnen worden passend in het montessoriconcept. Ook niet of de observaties en registraties ‘de brede blik’ zichtbaar maken en hoe ze zich verhouden met de referentieniveaus. Iedere Montessori instelling is vrij in het zichtbaar maken van de ‘brede ontwikkeling’.

**1: Het schooladvies: “Het schooladvies is grotendeels gebaseerd op het Leerlingvolgsysteem (LVS)”
De score op de eindtoets is aanvullend en fungeert bij de toelating als onafhankelijk tweede gegeven’.**

Het schooladvies mag bestaan uit één schoolsoort of uit twee naastgelegen schoolsoorten. Het eerste wordt een enkelvoudig schooladvies genoemd, bijvoorbeeld vmbo-bb. Het tweede is een meervoudig schooladvies, bijvoorbeeld vmbo-t/havo. Over het schooladvies is alleen een aantal procedurele stappen opgenomen in wetgeving. Het is aan het professionele oordeel van de school om het schooladvies vast te stellen en te bepalen welke aspecten onderdeel zijn van de afweging voor het advies.¹⁰

Knelpunt F: hier staat duidelijk hoe groot de impact is van het feit dat de Doorstroomtoets een tweede gegeven is en dus het advies van de school, c.q. de leraren primair is en het zwaarste weegt. Ook hier staat de vraag wederom centraal of de observaties en de verslaggeving c.q. het observatie frame dat wordt gehanteerd in het Montessori PO, betrouwbare/valide informatie bevat. In de “Gulden 10” wordt het Kindvolgsysteem (no 9) en de Rapportage (no 10) genoemd en ingevuld met “pedagogische en sociale gegevens” in het algemeen. Niet bepaald vanuit de Montessori antropologie. Dit onderwerp is gerelateerd aan knelpunt F. Hoe brengen we ontwikkeling in beeld?

2: Het toets-advies dat volgt uit de doorstroomtoets.

De uitslag van de toets biedt een onafhankelijk gegeven, gebaseerd op een momentopname in groep 8.

Alle doorstroomtoetsen meten de verplichte onderdelen: lezen, rekenen en taalverzorging.

- Lezen: Bij het onderdeel lezen wordt de vaardigheid van leerlingen in het begrijpen en interpreteren van verschillende soorten teksten getoetst. Er worden zowel informatieve als verhalende teksten gebruikt. De woordenschat van de leerling speelt een belangrijke rol. Dit onderdeel bevat met name meerkeuzeopgaven.
- Rekenen: Het onderdeel rekenen meet de rekenvaardigheden van leerlingen op verschillende domeinen: getallen, verhoudingen, meten, meetkunde en verbanden. De meeste rekenopgaven zijn meerkeuze, maar er worden ook enkele invulopgaven gegeven.
- Taalverzorging: Bij taalverzorging worden verschillende aspecten van spelling getoetst, zoals de spelling van niet-werkwoorden, de spelling van werkwoorden en het juiste gebruik van leestekens. De meeste toets aanbieders gebruiken zowel open als gesloten vragen voor dit onderdeel.

Naast deze onderdelen mogen de toets aanbieders extra onderdelen aanbieden. De Route 8-doorstroomtoets maakt hier gebruik van. De toets bevat naast de verplichte onderdelen ook optionele onderdelen over het sociaal-emotioneel functioneren, het toekomstbeeld en de eigen visie van de leerling.

Knelpunt: G De domeinen bij rekenen zijn passend in het PO Montessori, maar de momenten en de concrete invullingen ervan niet. Met andere woorden: montessori wiskunde rekenen/geometrie en algebra kennen uiteraard een opbouw die geënt is op een taxonomie van eenvoudig naar toenemend abstract en kinderen kunnen daar naar gelang hun interesse en vaardigheden vrij in kiezen in eigen tempo, duur en cyclus. Dit is dus anders dan werken vanuit een methode met leerdoelen en leerlijnen,

¹⁰ PO raad/VO raad; schooladvies 2025

gebaseerd op niveaus bepaald als referentieniveaus. Ook het leren lezen en de taalverwerving, inclusief grammatica kennen een andere leercyclus. Hoe maakt de inspectie daar kennis mee? En hoe blijven we weg van de tendens die er op dit moment is in het maken van leerlijnen en dus van een andere leerweg? Zie ook de eindtekst onder “Tenslotte”: Niettemin hebben historische ontwikkelingen in Nederland de weg vrijgemaakt voor Montessorischolen om een aangepaste versie van Montessori's theorie te beoefenen, wat aanleiding gaf tot een voortdurend debat over de implementatie van de Montessorimethode in heel Nederland.

3: Bijstellen van het toets-advies

Valt het toets-advies hoger uit dan het schooladvies, dan wordt het schooladvies naar het toets-advies bijgesteld, tenzij het in het belang van de leerling is om dat niet te doen. Ligt het toets-advies onder het niveau van het geadviseerde schooltype, dan wordt het schooladvies *niet* aangepast. Deze leerlingen krijgen in het voortgezet onderwijs de kans om te laten zien dat ze het geadviseerde onderwijstype aankunnen. Want leerlingen met gelijke resultaten verdienen gelijke kansen. *Knelpunt H: Het bijstellen van het toetsadvies op basis van het schooladvies lijkt tot nu toe de kans op vooral de afstroom te vergroten, mede door de vroegtijdige selectie. Een leerling kan ook in hetzelfde leerjaar blijven, maar dan van een hoger (opstroom) of juist lager niveau (afstroom). De volgende niveaus worden bij de bepaling van op- en afstroom onderscheiden (van laag naar hoog):*

- 1: vmbo basisberoepsgerichte leerweg
- 2: vmbo kaderberoepsgerichte leerweg
3. vmbo gemengde/theoretische leerweg
4. havo
5. vwo

(Te) Vroegtijdige selectie

*“De afgelopen jaren zijn in Nederland de onrust en de onvrede over ons systeem van vroege selectie enorm toegenomen. Onderzoek wijst uit dat vroege selectie kan leiden tot kansenongelijkheid, sociale segregatie en onbenut potentieel bij leerlingen die zich later ontwikkelen.”*¹¹

Op 24 februari 2025 kwam de PO raad in een brief aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ter attentie van staatssecretaris M. Paul, met het volgende:

*“Het huidige stelsel geeft leerlingen te weinig tijd en mogelijkheden om het ontwikkelpotentieel te laten zien. Met name voor kwetsbare groepen leerlingen, die langer de tijd nodig hebben om het maximale ontwikkelpotentieel te benutten, komt het huidige selectiemoment te vroeg. Ook een hoger toets advies helpt daar niet bij. Zeker niet wanneer een leerling langer de tijd nodig heeft om tot wasdom te komen. Of meer ondersteuning nodig heeft dan een school kan bieden op basis van het gegeven toets advies. Een risico bestaat op afstroom, wat invloed heeft op het welbevinden van leerlingen. Pas wanneer leerlingen in een brede onderbouw van het voortgezet onderwijs ruimte krijgen om zich te breed te ontwikkelen, hebben zij langer de tijd om hun maximale potentie te benutten.”*¹²

Knelpunt I: er is een vroegtijdige selectie gaande.

Er zijn immers overgangen tussen onder-midden-en bovenbouw naast de overgang naar het VO.

De vraag die we ons kunnen stellen is: waarop wordt het advies om ‘over te stappen’ of ‘te blijven’ in de groep gebaseerd in het huidige montessorionderwijs? Is dat op niet academische, pedagogische, overwegingen en/of op academische resultaten? Of mogelijk op leeftijd geënt? En wordt er rekening gehouden met specifieke leer- en ontwikkelingsbehoeften?

Op de NMV-themadag 2023 was het thema: Ruimte voor ontwikkeling voor kinderen en jeugdigen in het montessorionderwijs. De bedoeling was: nadenken en discussies voeren om letterlijk de muren open te breken en niet meer vast te houden aan de ‘bouwen’, maar in plaatst daarvan naar ieder

¹¹ Van de Werfhorst, H. G., & Mijs, J. J. B. (2010). Achievement inequality and the institutional structure of educational systems: A comparative perspective. *Annual Review of Sociology*, 36, 407-428

¹² Brief PO-Raad over doorstroomtoets en later selecteren

kind/jeugdige te kijken wat de beste leer- en groepsomgeving het beste is. Ook dit is vanzelfsprekend alleen uitvoerbaar als er een valide registratiesysteem wordt gehanteerd door het team en de opbouw van het montessori curriculum m.b.v. het materiaal voldoet aan de compleetheid en volledigheid.

➡ **Onderwijsinstellingen: De Hogescholen en de zelfstandige instellingen.**

“Montessorionderwijs ontwikkelt zich. Door onderzoek en de aansluiting van de opleidingen daarop blijft het montessorionderwijs actueel. Door algemene onderwijsvernieuwingen en technologische innovaties is er behoefte aan materialen en innovaties gebaseerd op de montessorididactiek.”¹³

Lerarenopleidingen hebben ruimte nodig. Lerarenopleidingen kunnen zich met eigen routes en accenten profileren en zich bijvoorbeeld toeleggen op specifieke scholen – denk aan scholen met een bepaalde levensbeschouwelijke overtuiging, een specifiek pedagogisch concept of scholen in een bepaalde regio. Daarmee sluiten de opleidingen aan bij het pluriforme aanbod dat het Nederlands onderwijslandschap kenmerkt en dat in de samenleving geldt als een belangrijke waarde. Wat voor informatie levert de nota: Staat van Vernieuwingsonderwijs anno 2025 hierbij op? In deze, door het Lectoraat Vernieuwingsonderwijs verzorgde publicatie voor de Inspectie, laten de Nederlandse Dalton Vereniging, de Nederlandse Jenaplan Vereniging, de Vereniging voor Freinet pedagogie, de Vereniging van vrijescholen en de Nederlandse Montessori Vereniging zien hoe ze ervoor staan.¹⁴
Knelpunt J: Hoe verbinden we ons gedachtengoed met andere onderwijsinstellingen: Hogescholen (Pabo's), Lectoraten, Universiteiten en Overheden? En in het verlengde hiervan: wie en hoe bereikt de informatie via de Nieuwsbrief en het Montessorinet ten aanzien van het thema 'doorstroomtoets'?

➡ **Het montessori materiaal. “Een oprechte interesse in een bepaald onderwerp is volgens Maria Montessori de sleutel tot beter leren. De natuurlijke nieuwsgierigheid van kinderen zorgt ervoor dat zij hun eigen weg gaan. De Nienhuis Montessori materialen zijn gebaseerd op de principes van het Montessorionderwijs en stimuleren de behoefte om te willen leren. Ze stimuleren de fantasie, vergroten het inzicht en creëren een behoefte voor kwaliteit.”¹⁵**

Het doelgericht gebruik en de juiste didactiek van de begeleiding bij het werken van de reken en taal materialen, is een voorwaarde om de referentieniveaus te kunnen aantonen. Dit vraagt veel vakken en vak-kunde van de leraar, naast het kunnen kiezen van het juiste moment van de begeleiding.

Innovatieve materialen die aansluiten bij het standaard materiaal werden eerder beoordeeld door een kwaliteitscommissie NMV die beoordeelt of de nieuwe materialen bij de Montessori didactiek passen.

Knelpunt K: De set montessorimaterialen voor Kinderopvang, basisonderwijs en Voortgezet onderwijs ondersteunt het montessoricurriculum. De criteria voor effectief gebruik zijn gedefinieerd door Montessori zelf en voortgezet door de AMI en Montessori Nienhuis. Ze wegen zwaar om het principe van de keuzevrijheid van de kinderen te kunnen waarborgen en de hoge kwaliteit van onderwijs. Hiervoor zijn methodes die in het regulier onderwijs worden gebruikt niet ontworpen. Echter zolang de overheid de wet van een eindtoets verplicht stelt maakt het de diagnostische waarde van observaties en een toets des te groter om tot een goed oordeel dan wel inzicht te komen over de kennis en vaardigheden van de brede ontwikkeling van kinderen/jeugdigen.

➡ **De Onderwijsinspectie en de schoolweging, c.q. het onderwijsresultaten model. “In het onderwijsresultatenmodel op zichzelf zit al een aantal problemen. Deze problemen worden nog**

¹³ NMV strategische Koers

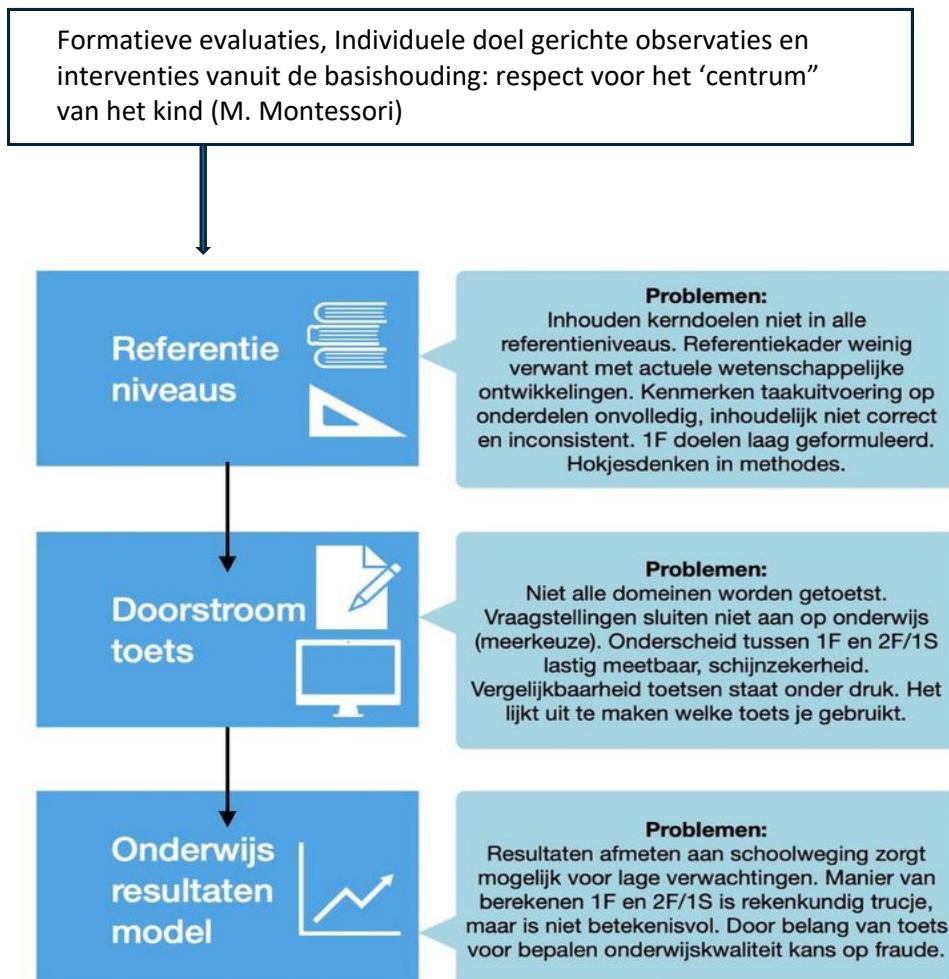
¹⁴ NMV Nieuwsbrief maart 2025

¹⁵ Nienhuis Cataloog 2025

groter als je bedenkt dat het model gebaseerd is op de problematische doorstroomtoetsen die weer gebruik maken van de referentieniveaus die een eigen problematiek hebben. De wisselwerking tussen het onderwijsresultatenmodel, de doorstroomtoetsen en de referentieniveaus wordt de kwaliteit van het onderwijs is onder druk gezet”¹⁶

De NMV heeft jaarlijks een gesprek met de Onderwijsinspectie over de staat van het onderwijs, en meerdere keren per jaar over het toezichtkader van de inspectie. De Whitepaper van Koert Capel 2024: “Begrijpt de inspectie ons onderwijs wel?” is een eenvoudig, praktisch en effectieve tool om met de inspectie om te gaan.

Knelpunt L: In onderstaand schema is een aanvullende start belangrijk omdat dit in het montessorionderwijs het beginpunt is voor de begeleiding. Zie ook Knelpunt J. De geschetste problemen in de 2^e kolom kunnen zo worden voorkomen.

➡ Partnerschap met ouders

Ouderbetrokkenheid heeft een positieve invloed op de (schoolse) ontwikkeling en draagt bij aan doorzettingsvermogen en een positieve attitude ten aanzien van leren. Het is daarom al tijdens de gehele schoolloopbaan toegespitst op de schooladvisering in een later stadium, nl bij de schoolkeuze VO.

“Het belang van ouders is om tijdig meegenomen te worden in het gedachtenproces en de onderbouwing van het schooladvies. Dit geeft hun inzicht en hopelijk begrip in de totstandkoming van het schooladvies.”¹⁷

¹⁶ M. Ooijevaar; Directeur Onderwijs bij SKO West-Friesland

¹⁷ Bron: <https://wetten.overheid.nl>: WET PO

Knelpunt: M 'Gelijke kansen in het onderwijs van het ministerie van OCW' laat zien dat de sociaaleconomische status van ouders nog steeds invloed heeft op de onderwijsloopbaan van hun kinderen. Samenwerkingsverbanden tussen schoolinstellingen en lerarenopleidingen kunnen kansengelijkheid bevorderen. Hier zouden Regiobijeenkomsten aan toegevoegd kunnen worden rondom de vraag: welke rol spelen de Montessori opvang, BAO en PO een rol in de regio's.

De schoolbesturen

“Leve het Onderwijs! Is een beweging van schoolbestuurders die geloven in een nieuwe manier van besturen. Van moeten naar mogen. Van controleren naar vertrouwen. Van ‘wat kan niet’ naar ‘wat kan wel’. Leve het Onderwijs! is een beweging van verschilmakers in het onderwijs, die samen zorgen dat leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen. “

In Nederland wordt het onderwijs geregeld door de overheid, maar het systeem kent verschillende lagen van verantwoordelijkheid:

1. **De Overheid** (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) stelt de wet- en regelgeving op en bepaalt de kaders, zoals leerplannen en onderwijsnormen.
2. **Onderwijsinstellingen** (zoals basisscholen en middelbare scholen) zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderwijs, het onderwijsaanbod en de pedagogische keuzes.
3. **Toezichthouders** (zoals de Inspectie van het Onderwijs) houden toezicht op de kwaliteit van het onderwijs en zorgen ervoor dat scholen voldoen aan de regelgeving.

Hoewel deze scheiding van verantwoordelijkheden enige gelijkenis vertoont met een triás politica, is het niet hetzelfde als de scheiding van de machten in politieke systemen. In het onderwijs gaat het meer om de verdeling van verantwoordelijkheden tussen verschillende partijen binnen het systeem, in plaats van een strikte machtscheiding zoals die in politieke instellingen wordt toegepast. De schoolbesturen spelen een cruciale rol in de verdeling van verantwoordelijkheden binnen het Nederlandse onderwijssysteem. Ze bevinden zich tussen de overheid en de individuele scholen, en hun rol kan als volgt worden samengevat:

1. **Bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de organisatie van het onderwijs:** Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het beheren van een of meerdere scholen (in het geval van grotere besturen), en voor de operationele aspecten van het onderwijs, zoals personeel, financiën, en schoolgebouwen. Ze zorgen voor de uitvoering van het onderwijsbeleid en het naleven van wet- en regelgeving.
2. **Kaderstelling en beleidsontwikkeling:** Schoolbesturen ontwikkelen vaak hun eigen onderwijskundige beleid en zorgen ervoor dat dit aansluit bij de landelijke richtlijnen en onderwijsdoelen die zijn vastgesteld door de overheid. Dit betreft bijvoorbeeld de keuze van lesmethoden, de onderwijskwaliteit, en de strategische richting van de scholen.
3. **Aanstelling en toezicht op schoolleiders:** Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het aanstellen van schoolleiders (zoals directeuren van basisscholen en middelbare scholen). Ze houden toezicht op het functioneren van de scholen en zorgen ervoor dat schoolleiders hun taak effectief uitvoeren. In dit opzicht vervullen schoolbesturen een belangrijke rol in het kwaliteitsbeheer.
4. **Financiën:** Schoolbesturen beheren het budget dat aan scholen wordt toegewezen en zorgen voor verantwoorde besteding van materialen.
5. **Onderwijsaanbod:** Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor het organiseren van kwalitatief goed onderwijs dat voldoet aan de onderwijswetgeving. Dit omvat het aanbieden van lesprogramma's die aansluiten bij de kerndoelen en eindtermen die door de overheid zijn vastgesteld.

Knelpunt N: door samenwerkingsverbanden maken, zowel openbare- als bijzondere montessorischolen soms deel uit van grote schoolbesturen met meerdere scholen. Hierdoor wordt er

niet altijd de ruimte gegeven aan de specifieke kenmerken van het montessorionderwijs. Hierdoor komt het voor dat de vrijheid van inrichting onder druk staat.

NMV Netwerken

Montessorionderwijs is altijd in beweging. De behoefte bestaat om de nieuwe werkelijkheid op papier vast te leggen en te borgen. Bij een goede samenwerking tussen po- en vo-scholen speelt, de schooladviesprocedure een belangrijke rol.

Om de contacten tussen po en vo te versterken hebben steeds meer gemeenten en regio's samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met schooladvisering en de overstap naar vervolgonderwijs. Dat beide sectoren (po- en vo) daarin vertegenwoordigd zijn, maakt het makkelijker om kennis, informatie en inzichten met elkaar te delen en afspraken te maken. Er kunnen bijvoorbeeld ideeën uitgewisseld worden over de schooltypeprofielen. Een andere mogelijkheid is om gezamenlijk anoniem dossiers te beoordelen, zodat inzichtelijk wordt waar eventuele verschillen in de inschatting van het niveau vanuit po- en vo-scholen zitten. Daarover kan men dan met elkaar in gesprek gaan. Dat is een positieve ontwikkeling, omdat deze persoonlijke overdracht van relevante informatie bijdraagt aan een soepele overgang en start in het vo."

Knelpunt O: Meer samenwerking van PO met vo-scholen en organiseer (informele) momenten om informatie uit te wisselen en kennis te delen. Overweeg een po-vo coördinator aan te stellen die de netwerken in de regio's begeleidt.

Probeer zicht te krijgen op wat het vo van leerlingen vraagt, door hier met vo-scholen over in gesprek te gaan. Dit inzicht verbetert de kwaliteit van het schooladvies.

Geef relevante informatie over de leerling mee aan de vo-school tijdens de 'warme overdracht'.

Vo-scholen (en samenwerkingsverbanden po-vo) mogen geen strikte kaders aan po-scholen opleggen. Gebeurt dit wel, ga dan het gesprek aan met elkaar.¹⁸

DEEL 2: DE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOLGENS DE NEDERLANDSE WET

40 jaar nadat de Wet op het basisonderwijs in 1985 werd ingevoerd, waardoor Kleuterschool en lagere school werden samengevoegd tot een nieuwe onderwijsvorm voor kinderen van vier tot twaalf jaar: de basisschool, is er nu volop discussie over de doorstroom van PO naar VO.

In artikel 8¹⁹ van de Onderwijswet staat: het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen; binnen de vertrouwde omgeving van één school.

De kleuterklassen en de klassen 1 tot en met 6 verdwenen. Daarvoor in de plaats kwamen een onderbouw en een bovenbouw, verdeeld over de groepen 1 tot en met 8. Kinderen waren voortaan vanaf 5 jaar leerplichtig. Ook werd het 'zitten blijven' afgeschaft.

Vanaf het allereerste begin van het invoeren van het basisonderwijs was duidelijk dat het 'ononderbroken ontwikkelingsproces' zich niet goed verhiel met de indeling onderbouw en bovenbouw. Dit onderscheid leidde tot de discussie die er eerder al was tussen kleuterschool en lagere school: hoe bepaalde je of het kind 'rijp' is voor de overstap naar groep 3? En vervolgens ieder jaar weer opnieuw tot aan het jaar van de eindtoets?

Daar werd vanuit de overheid een oplossing voor aangedragen: door verplicht toets momenten in te voeren (cito)-toetsen voor begin, halfjaarlijks en aan het einde van ieder schooljaar.

Na felle discussies werd uiteindelijk het verplicht toetsen van de kennis van kinderen in de onderbouw afgeschaft.

De vraag rondom het afschaffen van 'het zitten blijven' is niet echt meer boven komen drijven. Er is nog steeds sprake van vroege selectie, ieder schooljaar opnieuw. Des te meer aandacht is er nu voor de eindselectie door de discussie over de Doorstroomtoets (DST) die het fenomeen van de vroegtijdige selectie nog eens extra benadrukt.

¹⁸ Site Overheid

¹⁹ Bron: <https://wetten.overheid.nl>: WET PO

Knelpunt P: “Het huidige stelsel geeft leerlingen te weinig tijd en mogelijkheden om het ontwikkelpotentieel te laten zien. Met name voor kwetsbare groepen leerlingen, die langer de tijd nodig hebben om het maximale ontwikkelpotentieel te benutten, komt het huidige selectiemoment te vroeg. Ook een hoger toets advies helpt daar niet bij. Zeker niet wanneer een leerling langer de tijd nodig heeft om tot wasdom te komen. Of meer ondersteuning nodig heeft dan een school kan bieden op basis van het gegeven toet advies. Een risico bestaat op afstroom, wat invloed heeft op het welbevinden van leerlingen. Pas wanneer leerlingen in een brede onderbouw van het voortgezet onderwijs ruimte krijgen om zich te breed te ontwikkelen, hebben zij langer de tijd om hun maximale potentie te benutten. De nadruk op verplicht bijstellen moet worden verminderd. Als het niet lukt om een betere vergelijkbaarheid van de toetsen te maken, pleit de PO-Raad voor de herinvoering van één toets, die voor alle leerlingen toegankelijk is.”²⁰

DEEL 3: DOORSTROOM ALS ‘HET ONONDERBROKEN ONTWIKKELINGSPROCES’ IN NMV DOCUMENTEN.

Recente buitenlandse (meta)studies naar de effectiviteit van het montessorionderwijs laten zien dat kinderen op montessorischolen beter presteren dan hun leeftijdsgenoten op traditionele scholen in zowel academische als sociale vaardigheden. Echter waarom montessorionderwijs effectief is, voor wie en onder welke omstandigheden, blijft onduidelijk – deels als gevolg van implementatieverschillen van het montessori concept tussen scholen. Er bestaan verschillende methoden om de implementatie van montessoriprincipes te meten, zoals het gebruiken van vooraf vastgestelde criteria of door observatie in de groep. Deze methoden slagen er echter niet in om een genuanceerd beeld te geven van de praktijk op een montessorischool. Deze praktijken kunnen sterk variëren, maar de meeste meetmethoden hebben de neiging om de montessoripraktijken in te delen in dichotomieën: ‘authentiek of niet-authentiek’, “écht montessorionderwijs of montessori-something”. Daarmee doen ze geen recht aan alle verschillende montessoripraktijken die er bestaan. Bovendien, door juist ook de nuances en implementatieverschillen tussen montessorischolen te onderzoeken, kunnen we meer inzicht krijgen in wat werkt, voor wie en onder welke omstandigheden. Om die variatie in montessori-implementatie beter in kaart te brengen, hebben Jaap de Brouwer e.a de *Teacher Questionnaire of Montessori Practice* gevalideerd. De studie toont verschillen tussen montessorischolen in Nederland aan, wat benadrukt dat er een instrument nodig is dat genuanceerd de verschillende montessoripraktijken in beeld kan brengen.²¹

*In het document: NMV strategische koers 2021 staat de visie als volgt omschreven:

DE NMV VISIE: BEWAKEN EN ONDERSTEUNEN

“We gunnen ieder kind Montessorionderwijs en opvoeding om zo te kunnen groeien naar zelfstandige, bewuste, leergierige en samenwerkende burgers. De NMV maakt zich sterk voor montessorionderwijs als volwaardige onderwijsvorm in Nederland.”

DE TREND OF UITDAGING TAV BEWAKEN

“Nederland richt zich op de doorgaande lijn in leren en ontwikkelen. De NMV is gericht op een doorgaande lijn van 0-18jaar.”

“(Montessori)onderwijs is altijd in beweging. De behoefte bestaat om de nieuwe werkelijkheid op papier vast te leggen en te zorgen dat beleid actueel is en blijft.”

TREND OF UITDAGING TAV ONDERSTEUNEN

²⁰ PO RAAD-februari 2025

²¹ De Brouwer, J.

“Extern: het is wenselijk om voor de inspectie en de overheid/politiek/ouders/Pabo’s, montessorionderwijs herkenbaar te laten zijn en te voorzien van updates over de ontwikkelingen binnen montessorionderwijs”.

“Pers en media beïnvloeden de blik op montessorionderwijs. De NMV moet actief bijdragen aan de beeldvorming rondom ons onderwijs”.

“Scholen hebben gedegen ondersteuning nodig om kwalitatief goed montessorionderwijs uit te kunnen voeren”.

****In de brochure NMV-audit PO; hfst. 3:**

“De audit besteedt zowel de auditor als de instelling aandacht aan verschillende invalshoeken op kwaliteit. Deze zijn onder te verdelen in drie categorieën:

A - Onderwijs (en opvoeding)/ opvoeding en ontwikkeling

B - Professionalisering

C - Organisatiekenmerken

Deze categorieën vormen aanknopingspunten voor de gesprekken en de ontwikkeling van de montessori-instelling. Vanuit de pedagogische opdracht kan bij het verantwoorden van de ontwikkeling van het kind niet alleen volstaan worden met gestandaardiseerde en (landelijk) genormeerde toetsen. De montessori instelling maakt eigen keuzes voor assessmentvormen en toetsen, evenals voor de momenten waarop deze worden afgenomen. Vanuit de principes van de mathetiek, leren de kinderen ook zelf pedagogisch evalueren en verantwoorden. Een montessori-instelling gebruikt ‘evalueren om te leren’: door reflectie en feedback, in dialoog.

***** In de informatie van het Montessori Studiecentrum VO:**

“De focus in het curriculum op een voortgezet montessorischool verschuift naar zelfstandig, gepersonaliseerd leren in combinatie met sociaal leren. De rol van de leraar is een inspirator, coach, waarnemer en onderwijsontwerper om de omgeving te creëren waarin de leerling kan gedijen.”

DEEL 4: SAMENVATTING

VISIE EN BELEID OP TOETSING HET MOMENTUM OP VOORJAAR 2025

De Onderwijsinspectie beoordeelt de leerresultaten van een school op basis van de standaard OR 1 uit haar onderzoeks-kader. Zij doet dit vooral tijdens de kwaliteitsonderzoeken die zij naar aanleiding van haar jaarlijkse prestatieanalyse uitvoert op scholen. De wijze waarop de leerresultaten worden beoordeeld staat beschreven in de Regeling leerresultaten PO. Vanaf schooljaar 2020-2021 kijkt de Onderwijsinspectie naar het percentage leerlingen op een school dat de referentieniveaus 1F en 2F/1S voor taal en rekenen heeft behaald op de door- stroomtoets. Of een school voldoende wordt bevonden op het onderdeel leerresultaten hangt af van het percentage referentieniveaus dat de leerlingen hebben behaald over de laatste drie jaren dat de doorstroomtoets is afgenomen, én van de verantwoording van de school daarover. Voor elke po-school geldt het streven dat tenminste 85% van de leerlingen het basisniveau 1F haalt. Het streven voor het percentage leerlingen dat niveau 2F/1S haalt, is afhankelijk van de schoolweging. De schoolweging is een nieuwe maat voor de zwaarte van de populatie van de school, die is vastgesteld door het CBS.²²

Onderzoek van de resultaten van de Doorstroomtoets 2025 toont ook aan dat het wél uitgemaakt heeft welke toets een school heeft gekozen, er dus verschillen zijn geconstateerd in de behaalde resultaten.²³ Er is daardoor geen sprake meer van een objectief tweede gegeven, zoals het Ministerie van Onderwijs nastreefde en komt het hierboven genoemde percentage referentieniveaus onder druk te staan. Ook een vergrote afstroom in het VO is een reëel bijeffect.

²² SLO Februari 2025

²³ B. Meindertsma e.a Volkskrant 21 maart 2025

Na het analyseren van de resultaten en de daaruit volgende uitkomsten, dringt de PO-Raad opnieuw aan op een herziening van het huidige onderwijsstelsel. Ze pleiten voor een latere selectie voor leerlingen, waarbij één onvoldoende betrouwbare toets niet bepalend is voor het toekomstperspectief, maar er breder wordt gekeken naar de ontwikkelpotentie van leerlingen. *“We beseffen dat het wijzigen van het onderwijsstelsel veel tijd vraagt. We dringen op de korte termijn bij de politiek aan om de vergelijkbaarheid van de verschillende toetsen en daarmee de kansengelijkheid te verbeteren. De nadruk op verplicht bijstellen moet worden verminderd. Als het niet lukt om een betere vergelijkbaarheid van de toetsen te maken, pleit de PO-Raad voor de herinvoering van één toets, die voor alle leerlingen toegankelijk is”* ²⁴PO raad 2025

“Er lijkt maatschappelijk een brede consensus te ontstaan over het belang van uitgestelde selectie in het voortgezet onderwijs. Niet alleen bij progressieve groeperingen zoals *Leve het onderwijs*. Ook sectororganisaties als de PO-Raad en de VO-raad zien graag dat het moment van toewijzing aan een bepaald diplomaprogramma wordt uitgesteld. De paradox is dat als de overheid de problemen rond de doorstroomtoets wil aanpakken, zij de oplossing niet moet zoeken in de toets zelf, maar moet kijken naar de inrichting van het voortgezet onderwijs en hoe daar naar kwaliteit wordt gekeken.”

Oplossing doorstroomtoets: “Zoek de oplossing in het voortgezet onderwijs. De discussie rondom de doorstroomtoets en de selectiepraktijken in het voortgezet onderwijs raakt aan een fundamenteel probleem dan alleen de toets zelf. Het gaat over hoe wij als samenleving onderwijs organiseren en welke waarde we hechten aan de ontwikkeling van kinderen. Het huidige systeem, dat gestoeld is op vroege selectie en gestandaardiseerde toetsing, beperkt de kansen van leerlingen en plaatst een onnodige druk op zowel basisscholen als leerlingen. Dit terwijl er internationaal voldoende voorbeelden zijn die aantonen dat uitgestelde selectie en een meer holistische benadering van leerling ontwikkeling niet alleen mogelijk, maar ook wenselijk is.”

De oplossing ligt niet in het verfijnen van toetsen of het aanpassen van normeringssystemen, maar in een grondige herziening van het voortgezet onderwijs zelf. Dit vraagt om een herijking van het curriculum, het loslaten van rigide en arbitraire niveaus, en het herdenken van de manier waarop we leerprestaties beoordelen. Door leerlingen langer de tijd te geven om hun talenten te ontdekken en door een curriculum te ontwerpen dat ruimte biedt voor zowel cognitieve als praktische vaardigheden, creëren we een onderwijsomgeving waarin alle leerlingen kunnen floreren.²⁵

Ook de overheid kan hier nu al een steentje aan bijdragen, allereerst door scholen anders te beoordelen. Zolang scholen in het voortgezet onderwijs worden beoordeeld op toets resultaten en hun onderbouwrendement, zal dit een flinke blokkade blijven in het denken over doorlopende, kansrijke loopbanen. Daarnaast is het de hoogste tijd voor een fundamentele herziening van het examenstelsel.²⁶ Het gaat erom dat het vervolgonderwijs bij de wensen en talenten van de leerlingen past.²⁷ En door de te vroege selectie de afstroom wordt afgeremd en beter nog wordt voorkomen.

²⁴ PO Raad 2025

²⁵ rekeneyber.nl/oplossing-het-voortgezet-onderwijs

²⁶ Zie het openingscitaat van Adriaan de Groot in ons eerste Toetsrevolutie-boek. <https://toetsrevolutie.nl/boek/toetsrevolutie-naar-een-feedbackcultuur-in-het-voortgezet-onderwijs/>

²⁷ Cito bijsluiter doorstroomtoets

DEEL 5: AANDACHTSPUNTEN VOOR HET NMV BESTUUR

In dit document is weergegeven waar de knelpunten vanuit het montessorionderwijs zijn aan te geven voor “bewaking en ondersteuning”: In het NMV-beleidsstuk: NMV Strategische koers 2021-2030 zijn deze stellingen belangrijk gebleken:

“De doorgaande lijn, dit kenmerkt iedere montessorischool of montessoriopleiding” en

“Er is een actieve pers en mediastrategie en uitvoering waarmee we ons onderwijs profileren, met een Prominente strategie en uitvoering t.o.v. Inspectie en overheid/politiek:

Montessorionderwijs is altijd in beweging. De behoefte bestaat om een nieuwe werkelijkheid, hier nu de te vroege selectie voor het voortgezet onderwijs, op papier vast te leggen en te borgen binnen de vereniging zodat ons beleid actueel is en blijft en past binnen de Antropologie van Montessori en profileren onze onderwijsvorm.

De montessori visie op ontwikkeling sluit aan bij de visie op het PO onderwijs in het algemeen en sluit aan bij de uitgangspunten zoals de doorgaande lijn.

Wet PO

Artikel 8. Uitgangspunten en doelstelling onderwijs

[Toekomstige wijziging(en) op 01-08-2025. Zie het [overzicht van wijzigingen](#)]

- 1 Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.
- 2 Het onderwijs richt zich in elk geval op de emotionele en de verstandelijke ontwikkeling, en op het ontwikkelen van creativiteit, op het verwerven van noodzakelijke kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden.
- 3 Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de [Grondwet](#), en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
 - b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving; en
 - c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
- 3a Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het derde lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Bron: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/2018-08-01>

“With more than 100 years of history, the Netherlands has a rich tradition in Montessori Education. Due to “the Freedom of Education Act,” all Montessorischools are government -funded, which made it possible for Montessori schools to become an integral part of the Dutch Education System. Nevertheless, historical developments in the Netherlands paved the way for Montessorischools to practice an adapted version of Montessori’s theory, giving rise to an ongoing debate on the implementation of the Montessori Method across the Netherlands.”²⁸

“Met meer dan 100 jaar geschiedenis heeft Nederland een rijke traditie in Montessorionderwijs. Door de “Wet op de Vrijheid van Onderwijs” worden alle Montessorischolen door de overheid gefinancierd, waardoor Montessorischolen een integraal onderdeel van het Nederlandse onderwijssysteem konden worden.

²⁸ Pagina 300 in The Bloomsbury Handbook of Montessori Education; Angela K. Murray e.a.

Niettemin hebben historische ontwikkelingen in Nederland de weg vrijgemaakt voor Montessorischolen om een aangepaste versie van Montessori's theorie te beoefenen, wat aanleiding gaf/geeft tot een voortdurend debat over de implementatie van de Montessorimethode in heel Nederland.”